

Raadsbrief ter informatie

Postadres:
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC Almelo

Aan de raad van de gemeente Almelo

Bijlage	Doorkiesnummer	Behandeld door	Datum
1	541111	M. Ligtenbarg	10 december 2024

Onderwerp
Eindrapportage evaluatie Ontplooj

Geachte leden van de raad,

Hierbij bieden wij u de eindrapportage van de tussentijdse evaluatie van Ontplooj aan. Dit rapport geeft goed inzicht in de mate van realisatie van de vooraf gestelde doelstellingen en geeft een beeld van de inhoud, uitvoering, financiën en governance van Ontplooj.

Centrale onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag die wordt beantwoord in de eindrapportage luidt:

'Worden de doelstellingen gerealiseerd, die de gemeenten hadden bij de oprichting van Ontplooj en in hoeverre bieden de gekozen structuur (rechtsvorm en governance), positionering en inhoud (uitvoering en taken) voldoende comfort bij toekomstige uitvoering van de taken?'

De centrale onderzoeksvraag is onderzocht door middel van een reconstructie van de beleids- en uitvoeringstheorie, documentenstudie, interviews, een analyse en benchmarking.

Doelstellingen bij oprichting

Berenschot heeft de doelstellingen die opgesteld zijn bij de oprichting van Ontplooj onderzocht. De realisatie van deze doelen is als volgt beoordeeld (zie figuur 1).

Doelen bij oprichting	Wel of niet (al) gerealiseerd?
1. Mensen met een beperking en met grote afstand tot de arbeidsmarkt worden ontwikkeld binnen en buiten Ontplooi, waarbij de behoeften en ontwikkelmogelijkheden van het individu het uitgangspunt vormen. Het ultieme doel hierbij is om iedere medewerker zo regulier mogelijk te laten werken.	Deels gerealiseerd.
2. De uitvoering van de WSW wordt toekomstbestendig en vraagt niet voortdurend om structurele aanpassingen.	Realisatie afhankelijk van nog te maken keuzes
3. Er is baan- en loonzekerheid voor WSW'ers die in dienst waren bij Soweco.	Gerealiseerd.
4. Ontplooi blijft zo klein als mogelijk is, en zo groot als nodig is.	Gerealiseerd.
5. Het financiële uitvoeringsrisico voor gemeenten wordt beperkt.	Gerealiseerd.
6. Voor de gemeente Almelo zijn de kosten van de nieuwe uitvoering door Ontplooi niet veel hoger dan de kosten ten tijde van Soweco.	Gerealiseerd, met een risico voor 2024 en verdere jaren.

Figuur 1: Beoordeling door Berenschot van de doelen bij oprichting Ontplooi¹

Conclusies

Op basis van de onderzoeksbevindingen zijn de volgende conclusies getrokken:

- De bij oprichting van Ontplooi gestelde doelen zijn grotendeels gerealiseerd.
- Ontplooi is in overeenstemming met de initiële beleidstheorie 'zo klein als mogelijk en zo groot als nodig' gebleven. Dit was en is voor ons een belangrijk beleidsuitgangspunt.
- Bij de betrokken gemeenten, werknemers en werkgevers (inleners) is er in algemene zin tevredenheid met hoe Ontplooi zijn dienstverlening organiseert. De financiële analyse maakt duidelijk dat het Ontplooi goed lukt om de dienstverlening kostenefficiënt in te richten. Dit geldt zeker ook in vergelijking met andere gemeenten en sociaal ontwikkelbedrijven.
- Onze beleidsdoelstelling bij de oprichting van Ontplooi om onder het kostenniveau in 2021 te blijven, is in 2022 en 2023 gerealiseerd. In 2024 komen de kosten uit boven het maximaal geambieerde niveau, voornamelijk veroorzaakt door substantieel gestegen loonkosten (als gevolg van landelijke CAO-afspraken).
- De (versnelde) uitstroom van SW'ers wordt niet gecompenseerd door de instroom van de nieuwe doelgroep nieuw beschut. Hierdoor is er een steeds kleinere doelgroep waarop de kosten voor instandhouding van de infrastructuur betrekking hebben. Gecombineerd met de vergrijzing van de doelgroep WSW en de gemiddeld lagere loonwaarde van de nieuwe doelgroep leidt dat tot opwaartse druk op de tarieven.
- Er zijn twee mogelijke rechtmatigheidsrisico's geconstateerd. Het eerste risico betreft de controle op aangeleverde verloningsgegevens. Dit risico is door ons onderkend en wij hebben inmiddels mitigerende maatregelen genomen. Het tweede risico gaat over het aanbestedingsrecht en ziet op de vraag of de quasi-inbesteding de juiste wijze van aanbesteden is. Vanzelfsprekend wordt dit door ons nog verder uitgezocht.

¹ In paragraaf 8.2 van de eindrapportage staat deze beoordeling nader toegelicht.

Aanbevelingen

Wij hebben Berenschot gevraagd om aanbevelingen te doen, om zodoende concrete handvatten te hebben voor de toekomst op zowel korte als lange termijn. Deze aanbevelingen zijn:

- Werk een duidelijke meerjarenstrategie uit voor de ontwikkeling van de uitvoering van de Participatiewet, rekening houdend met de transitie in de doelgroep. Geef daarbij duidelijk aan wat de rol en positie van Ontplooj is. Het is hierbij ook belangrijk om gezamenlijk vast te stellen of Ontplooj beter door kan als stichting, of dat het takenpakket belegd moet worden binnen de ambtelijke organisatie van de gemeente Almelo. → Deze aanbeveling wordt actief opgepakt. In een bestuurlijk overleg in Q1 2025 wordt dit met de andere gemeenten besproken.
- Voer een vereenvoudiging door van de financiering van Ontplooj. → De uitwerking van deze aanbeveling onderzoeken wij nader in overleg met onze afdeling financiën en Ontplooj.
- Ontwikkel duidelijke targets voor de kostprijzen en opbrengsten alsmede voor het aantal kandidaten van Ontplooj. Zorg er wat betreft het aantal kandidaten voor dat het een gezamenlijke opgave is van zowel Ontplooj als de inkoopende gemeenten. → Wij pakken dit in samenspraak met de andere gemeenten en Ontplooj op en betrekken dit bij de opgestelde kpi's.
- Onderzoek of de huidige situatie voldoet aan het aanbestedingsrecht, zodat de gemeente direct – zonder aanbesteding – gebruik mag blijven maken van Ontplooj. Ook de andere vier gemeenten moeten laten uitzoeken of hun inkoop van diensten bij Ontplooj op basis van een DVO aanbestedingsrechtelijk juist is. → Wij laten dit, zoals ook eerder in deze raadsbrief aangegeven, verder uitzoeken.

Tot slot heeft Berenschot ook voor Ontplooj een aanbeveling: vereenvoudig als Ontplooj de begrotings-, uitvoerings- en verantwoordingscyclus met de gemeente. Hanteer één meerjarenbegroting waarop op de afgesproken besluitvormingsmomenten meerjarig mutaties worden doorgevoerd. → Wij gaan hierover in gesprek met Ontplooj.

Vervolg

Wij vinden het van belang om duidelijkheid te creëren ten aanzien van de vraag hoe het huidige uitvoeringsconstruct Ontplooj in te passen is in de toekomstige ondersteuningsinfrastructuur. Dit sluit goed aan op de landelijke ontwikkelingen, waarbij ons gevraagd wordt om een plan op te stellen voor een toekomstbestendige infrastructuur voor sociaal ontwikkelbedrijven. Dit doen wij in samenspraak met diverse regiogemeenten.

Wij gaan, voordat we besluiten nemen over de toekomst van Ontplooj, in gesprek met de andere gemeenten die inkopen bij Ontplooj. Dat is voor ons een voorloper op de strategische toekomstbepaling. Wij willen daarbij duidelijkheid krijgen over de ambitie van de andere gemeenten om diensten van Ontplooj te blijven afnemen. Ook willen wij dan bespreken welke inhoudelijke doelstellingen wij willen stellen, bijvoorbeeld ten aanzien van welke ontwikkeltaken bij Ontplooj kunnen liggen.

Wij benadrukken daarbij graag dat wij, waar mogelijk, de bruikbare infrastructuur, kennis en kunde, voor het aan het werk helpen van bijstandsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, willen behouden dan wel versterken.

Tot slot

Voorafgaand aan het onderzoek is conform motie 'Samen voor een inclusieve arbeidsmarkt' uit 2021 uw gemeenteraad via een politiek beraad in de gelegenheid gesteld om aanvullende punten te formuleren in de onderzoeksopdracht. Nu wordt uw raad in overeenstemming met deze motie geïnformeerd over de uitkomst van het onderzoek in een politiek beraad.

Hoogachtend,
Burgemeester en Wethouders van Almelo,
de secretaris, de burgemeester,

J.H. Dijkstra

R.T.A. Korteland